

Před pěti sty lety

(Fr. A. Zeman)

Před pěti sty lety žil v Čechách velmi slavný král Karel, toho jména čtvrtý. Vděční Čechové nazývají ho podnes otcem vlasti; neboť všecka jeho snaha i péče nesla se k tomu, by milou vlast naši zvelebil a poddané své učinil zámožnými, šťastnými a blaženými.

Po jeho smrti (r. 1378) dosedl na trůn český nejstarší syn jeho Václav, který již jako dvouleté dítě za krále byl korunován. Čechové měli naději, že šťastně bude jim panovati: byl jinoh zdravý, silný, rozumný a duchovně obezřele vzdělán i vycvičen. Jakkoli mu nebylo ještě ani osmnáct let, uměl mluvití několikerým jazykem a měl dobré známosti v jednání o věcech vladařských i mnohé zkušenosti; neboť pečlivý otec za živobyť svého brával jej s sebou nejen po Čechách, ale i za hranicemi, a pilný královic všimal si bedlivě všeho, z čeho nabýti mohl jakéhokoli poučení.

Byl dobromyslný, spravedlivý, upřímný a milostivý, ale i prchlivý a náruživý. Miloval velmi honbu a často prodléval v lesích křivoklátských nebo zvikovských vyhledávaje v lovu zábavy a na hradech svých lovecké hody tu strojívaje. Také měl rád psy, zvláště veliké chrty. Avšak mnoho neutrácel a lid velikými daněmi neobtěžoval. Chudí chválili dobrou péči, kterou o ně měl sám osobně. Aby se jim nestala křivda, chodil často v přestrojení po městě a přihlížel pilně k řemeslníkům i obchodníkům. Zašel mnohdy i mezi pekařky kupovat chleba i smlouval se s tou neb onou o cenu. Uznal-li, že jest chléb, jak měl býti, a cena spravedliva, bylo dobře; přesvědčil-li se však, že jest chléb lehčí, nebo shledal-li nějaký jiný podvod, dal se poznati, nařídil pečivo pobrati a dáti je do škol žákům a pekaře, od kterého bylo, trestal pokutou peněžnou a někdy i smrtí. Podobně docházel i k řezníkům, krčmářům a všem řemeslníkům a živnostníkům v jiném a jiném přestrojení, zkoušeje je, zda spravedlivě dělají nebo prodávají.

Také po městech v Čechách, v Lužici a ve Slezsku jezdil, a kde jaké nevole v obci vznikly, je pokojil; koho uznal býti vinným, hned jej přísně potrestal. Kam přijel, dal oznámiti, měl-li by kdo proti někomu nějakou stížnost, aby mu ji jakožto nejvyššímu rychtáři a králi oznámil, že stane se mu zajisté po právu.

Tak ovšem býval rád vídán a utiskovaní chválili jeho spravedlnost. Ale méně než obecný lid měli krále páni vznešených rodů, kterých sobě mnoho nenadcházel, ho stavu propůjčoval. Někteří pánové i úklady mu strojili, ale on znikl šťastně mnohých nebezpečství.

*Vybráno z knihy: Hvězdičky / uspořádal Jan Dolenský
V Praze, nákladem knihkupectví B. Stýbla, 1916*